

Hiper-gerçekliğin Saltanatı

"Sahte gerçeklikler, sahte insanlar yaratacaktır veya sahte insanlar, sahte gerçeklikler üretecek ve daha sonra bunları diğer insanlara satacak, sonunda da onları kendi sahtelerine dönüştürecek. Böylece sahte insanların, sahte gerçeklikler icat etmesi ve ardından bunları diğer sahte insanlara satmasıyla sonuçlanır. Bu sadece Disneyland'ın çok büyük bir versiyonu. Pirate Ride'a, Lincoln Simulacrum'a ya da Bay Toad's Wild Ride'a sahip olabilirsiniz. Hepsine sahip olabilirsiniz ama hiçbiri gerçek değil."

-Philip K. Dick

Vladislav Surkov, 21. yüzyılın ilk on yılında internet sonrası enformasyon savaşı siyasetini icat ettiğinde, filozofları "hakikat sonrası" çağımızın doğasını ilk kez dile getirenlerin olduğu batı postmodernizminden açıkça yararlanıyordu. Surkov özellikle "Simulacra and Simulation" "Simulacra and Simulation" gibi eserlerinde, Jean Baudrillard'ın felsefesinden etkilenmişti.

Baudrillard'ın, gerçeği yalnızca sembolik doğasına ve hakikatin var olmadığına dair düşünceleri şapkadan çıkmış bir tavşan değildi. Bunlar, gerçek ve gerçek hakkındaki fikirlerimizin hem felsefenin hem de bilimin amansız soruşturması altında kaybolduğu ve 20. yüzyılda bilimciliğin yıkıcı bir geri tepmesi olarak ortaya çıktığı, yüzyıllar süren bir sürecin meyveleriydi.

Platon'dan bu yana, felsefenin görevlerinin insan biyolojisi ve tarihsel önyargılar tarafından kapatılan bu gizli gerçeği açığa çıkarmak olması nedeniyle, gerçek hakkındaki fikrimizin, gerçeğin kendisinden ne kadar uzaklaştığını biliyorduk. Yine de filozoflar, görünüşler dünyasının ardındaki bu sözde gerçek dünyanın, gerçekte nelerden oluştuğunu tam olarak tespit etmeyi başaramadılar. Gerçi Platon'un Pisagorcu ataları ve dehanın kendisi, sayılarla ilgili gerçekleri keşfederken ona en net bakışımızı yakaladığımızı inanıyorlardı. Akademi'sinin girişinde yazdığı gibi: "Geometri bilmeyen kimse buraya girmesin."

Bu düşüncelerinin günümüzde ekonomik ve teknolojik boyutu da var. Teknoloji, ilk olarak endüstriyel üretim biçiminde, şimdi ise medya ve dijital temsil biçiminde, nesnelere kopyaları diyebileceğimiz simülasyonlar veya bu tür hareket halindeki kopyaları yani simülasyonlar yapma kapasitemizi artırdı. Simülasyonlarımız her zamankinden daha ayrıntılı ve "gerçekçi" hale geldikçe, bir zamanlar gerçekten, gerçek olduğunu düşündüğümüz şeylerin yerini almayı başardılar. Her şeyden önce, tüm dünyanın sermayeye ve koda dönüştüğü süreç olan finansallaşmaya doğru bir ilerleme yaşandı.

Baudrillard'a göre bu çoğalma, temsillerimizin ve çoğu zaman gerçekliğin kendisinden daha özgün görüldüğü hiper-gerçekliğin saltanatıyla sonuçlandı. Onun 1981'de yazdığı göz önüne alındığında, Baudrillard'ın öngörebileceğinden çok daha fazla hiper-gerçek alanına doğru ilerledik.

Günümüz gelişmelerine dönecek olursak; FED, bu hafta toplantısında faiz indirimine gidecek. Piyasa fiyatlamasında 25 veya 50 baz puanlık oranlar eşit görünüyor. Piyasa aslında 25 baz puan tarafındaydı ama geçen hafta FT ve WSJ'de çıkan haberlerden sonra 25 ve 50 baz puan eşit ağırlık vermeye başladı. Geçen hafta New York Federal Rezerv Bankası'nın eski Başkanı William Dudley, merkez bankasının toplantısı için "Sanırım 50 için güçlü bir durum var" dedi. Bu da piyasa fiyatlamasında etkili oldu.

Altının bu hafta 80 dolar veya yüzde 3,2 artışla rekor seviyeye yani 2.578 dolara yükseldiğini ve 2024 kazançlarını yüzde 25'e çıkardığını belirtelim. Platin bu hafta yüzde 8,0 yükselirken, bakır yüzde 4,0, paladyum yüzde 16,9, çinko yüzde 6,9 ve alüminyum yüzde 5,5 yükseldi.

50 baz puanlık indirim için argümanlar bizce pek güçlü değil. Hatta şartlar indirim yapılmaması yönünde bile denebilir. İşsizlik oranı yalnızca yüzde 4,2 seviyesindeyken, haftalık işsizlik başvuruları tarihsel olarak düşük seviyede kalıyor. Boeing gibi devam eden grevler ya da AMR ve Amazon gibi işçi anlaşmaları, iş gücünün pazarlık gücüne ve kalıcı ücret baskılarına işaret ediyor olabilir. Hizmetlere baktığımızda; 55,7 ile PMI ve 51,5 ile ISM verileri genişlemenin devam ettiğini gösteriyor. Atlanta FED GDPNow tahmini yüzde 2,47'ye yükseldi. 30 yıllık mortgage oranlarının dört ayda 120 baz puan düşerek 19 ayın en düşük seviyesine inmesiyle konut aktivitesinde bir artış görebiliriz. FED muhtemelen ya çok güvercince bir 25 baz puan indirecek veya 50 baz puan. İlki daha olası gibi ama 50 baz puan da artık sürpriz sayılmaz. 50 baz puan yönünde çıkan haberler veya yazılar, nerdeyse eş zamanlı olmasının tesadüf olmadığını düşünüyoruz.

Piyasaların tepki potansiyelinden daha önce bahsetmiştik. Bu tepki genele doğru da yayıldı ve S&P500'de bir ihtimal yeni zirveleri de beraberinde getirebilir ama piyasalardaki riskler henüz ortadan kalkmadı. Geçen hafta özellikle üçüne dikkat çekmiştik: Yen'in daha da güçlenmesi, Çin'in toparlayamaması ve ABD'de resesyon endişesi. Sonuncusu hariç kırılmalıklar aynen devam ediyor. ABD'de resesyon özellikle hisse senetleri tarafından fiyatlanmıyor. Verilerde de o yönden net sinyaller yok. Dolayısıyla ekonomi resesyona girebilir yönünde algı uyandırabilecek şekilde gelebilecek veriler, piyasalarda baskıya sebep olabilir.

Piyasalar için uzun vadeli olumlu ve seçici duruşumuzu koruyoruz. Beklediğimiz düzeltme de gerçekleşti, şimdi düzeltmenin ara verebileceğine dair ilk işaretler geldi. Özellikle potansiyel tepkinin gücü bizim açımızdan ilerisi için önemli.

Ekonomi tarafına baktığımızda, cari açığı iyileşme devam ediyor. TCMB verilerine göre cari işlemler hesabı 2024 yılı Temmuz ayında 566 milyon dolar fazla verdi. Haziran 2024'te 330 milyon dolar fazla, Ocak-Temmuz 2024'te 16 milyar dolar açık, Temmuz 2023'te 5,3 milyar dolar açık ve Ocak-Temmuz 2023'te 42 milyar dolar açık mevcuttu.

Bloomberg'de yer alan ortalama piyasa beklentisi 600 milyon dolar fazla idi.

Böylelikle on iki aylık cari işlemler açığı Haziran ayındaki 24,9 milyar dolardan 2024 Temmuz ayında 19 milyar dolara geriledi. 2023 yılının Temmuz ayında ise 56,1 milyar dolar açık vardı.

2023 yılının Temmuz ayında 101,1 milyar dolar açık varken, Haziran ayında 66,6 milyar olan on iki aylık dış ticaret açığı ise 2024 Temmuz ayında 60,9 milyar dolara geriledi.

Cari açığı geçen yıla göre görülen iyileşmede dış ticaret açığının geçen yılın altında gerçekleşmesi etkili oldu. Temmuz ayına baktığımızda hizmetler dengesi kaynaklı net girişler 6,9 milyar dolar fazla verdi. Bu süreçte turizm gelirleri ise 5,6 milyar dolar arttı. Dış ticaret açığı ise 5,1 milyar dolar olarak gerçekleşti. Bu doğrultuda Temmuz ayında altın hariç cari işlemler hesabı 833 milyon dolar, enerji hariç cari işlemler hesabı ise 4,6 milyar dolar fazla verirken, altın ve enerji hariç cari işlemler hesabının 4,9 milyar dolar fazla verdiğini görüyoruz.

Finansman tarafına baktığımızda Temmuz ayında doğrudan yatırımlarda 670 milyon dolar net giriş, portföy yatırımlarında ise 3,7 milyar dolar net giriş gözlemlendi. Detaylara baktığımızda yabancı yatırımcılar hisse senedi piyasasında 21 milyon dolar net satış, devlet iç borçlanma senetlerinde ise 2,5 milyar dolar civarında net alış yaptı. Ayrıca Temmuz ayında yurt dışındaki tahvil ihraçlarıyla ilgili olarak bankalar 666 milyon dolar, genel hükümet 1,7 milyar dolar, diğer sektörler ise 1,5 milyar dolar net borçlanma gerçekleştirdi. Diğer taraftan diğer yatırımlar altında yurt içi bankaların yurt dışı mevduat varlıkları 1,7 milyar dolar azalış gösterirken, yurt dışı bankaların yurt içindeki mevduatları ise 1,3 milyar dolar artış gösterdi. Ayrıca yurt dışından sağlanan kredilerle ilgili olarak bankalar 1,7 milyar dolar diğer sektörler 1,3 milyar dolar net kredi kullanırken, Genel Hükümet 58 milyon dolar net geri ödeme gerçekleştirdi.

Kısacası finans hesabı Temmuz ayında 3,7 milyar dolar giriş kaydetti. Ocak-Temmuz arası dönemde, 21,2 milyar dolar giriş oldu.

Temmuz ayında 1,2 milyar dolar kaynağı belli olmayan sermaye girişi gerçekleşti. Bu yılın Haziran ayında, 498 milyon dolar giriş olurken, Ocak-Temmuz dönemine baktığımızda toplamda 5,9 milyar dolar çıkış gerçekleşti.

Böylelikle TCMB rezervleri Temmuz ayında 5,4 milyar dolar artış gösterdi.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Temmuz'da ticaret satış hacmi yıllık yüzde 3,4 azaldı, perakende satış hacmi ise yıllık yüzde 5,4 arttı. Aylık bazda ise ticaret satış hacmi aylık yüzde 0,6 azalırken, perakende satış hacmi ise aylık yüzde 0,8 artış kaydetti.

Detaylara baktığımızda; aylık bazda motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı için satış hacmi yüzde 1,4 ve toptan ticaret satış hacmi yüzde 1,0 azalırken, perakende ticaret satış hacmi ise yüzde 0,8 arttı. Önce açıklanan verilerin çoğu gibi perakende satış hacim verileri iç talepte önemli bir ivme kaybına işaret etmiyor.

19 Eylül Perşembe günü yapılacak Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısına ilişkin, biz de piyasa gibi faizin sabit bırakılacağını öngörüyoruz. Metnin de şahinca tarafta kalmaya devam edeceğini düşünüyoruz. Özellikle de FED'in 50 baz puan indirmesi ve iki iyi enflasyon verisi görmemiz durumunda, TCMB'nin faiz indirimlerine en erken yılın son iki ayında başlayabileceğini düşünüyoruz.

6 Eylül 2024 ile biten haftada; TCMB'nin altın dâhil brüt rezervleri 2,6 milyar dolar azalarak 149,4 milyar dolardan 146,8 milyar dolara düştü. Bunda, altın rezervlerinin 0,1 milyar artmasın karşın, döviz rezervlerinin 2,8 milyar dolar azalması etkili oldu. Net uluslararası rezervleri 40,8 milyar dolardan 39,7 milyar dolara düştü.

29 Ağustos - 6 Eylül haftasında yabancı yatırımcılar hisse senedi piyasalarında 50,6 milyon dolar ile net satıcı ve DİBS piyasalarında 864 milyon dolar ile net satıcı konumundaydı. Yabancılar, eurobond'larda da 439 milyon dolar satıcı idi.

Merkezi yönetim bütçe dengesi, Ağustos ayında 129,6 milyar TL bütçe açığı ve 32,5 milyar TL faiz dışı açık kaydetti. Geçen yılın aynı ayında bütçe 51,3 milyar TL, faiz dışı denge ise 138,4 milyar TL fazla vermişti.

Bu şekilde 12 aylık toplam bütçe açığı Temmuz ayındaki 1.784,3 milyar TL'lik seviyesinden Ağustos ayında 1.965,1 milyar TL'ye, faiz dışı açık ise aynı dönemde 755,6 milyar TL'den 926,6 milyar TL'ye yükseldi.

Ocak-Ağustos döneminde toplam bütçe dengesi geçen yılki 383,4 milyar TL'lik açığın ardından, bu yıl 973,6 milyar TL'lik açık ile belirgin bozulma kaydetti. Faiz dışı denge ise aynı dönemde 16,7 milyar TL fazladan 209,5 milyar TL açığa döndü.

ÇEKİNCE:

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti, yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Söz konusu rapor belli bir kişiye veya mali durumları, risk ve getiri tercihleri benzer nitelikteki bir gruba yönelik olarak hazırlanmamıştır. Belirli bir getirinin sağlanacağına dair herhangi bir vaat veya taahhütte bulunulmamaktadır. Tüm yorum ve tavsiyeler öngörü, tahmin ve fiyat hedeflerinden oluşmaktadır. Zaman içinde piyasa koşullarında meydana gelen değişiklikler nedeniyle söz konusu yorum ve tavsiyelerde değişikliğe gidilebilir. Size uygun olan yatırım araçlarının ve işlemlerin kapsam ve içeriği uygunluk testi neticesinde belirlenir. Uygunluk testi, yatırım kuruluşu tarafından pazarlanan ya da müşteri tarafından talep edilen ürün ya da hizmetin müşteriye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla, müşterilerin söz konusu ürün veya hizmetin taşıdığı riskleri anlayabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olup olmadıklarının tespit edilmesidir. Bu raporda yer alan her türlü bilgi, yorum ve tavsiye uygunluk testi ile tespit edilecek risk grubunuz ve getiri beklentiniz ile uyumlu olmayabilir. Bu nedenle, uygunluk testi neticesinde risk grubunuz tespit edilmeden sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi amaç, bilgi ve tecrübenize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Burada yer alan bilgi ve veriler, araştırma grubumuz tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan derlenmiş olup, doğrulukları ayrıca araştırılmamıştır. Bu nedenle, bu bilgilerin tam veya doğru olmaması nedeniyle doğabilecek zararlardan Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve çalışanları sorumlu değildir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. tarafından farklı bölümlerde istihdam edilen kişilerin veya Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin ortaklarının ve iştiraklerinin bu raporda yer alan tavsiyelerle veya görüşlerle hemfikir olmaması mümkündür. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ile piyasanın işleyişinden kaynaklanan makul nedenlerden dolayı, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ortakları, çalışanları, yöneticileri ve bunlarla doğrudan ve dolaylı olarak ilişkileri bulunan istihdam ilişkisi doğuracak bir sözleşme çerçevesinde veya herhangi bir sözleşme olmaksızın çalışan ve tavsiyenin hazırlanmasına katılan tüm gerçek veya tüzel kişiler ile müşterileri arasında önlemeyen çıkar çatışması ve objektifliği etkilemesi muhtemel nitelikte ilişkiler doğabilir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., ortakları veya iştirakleri, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirildikleri yatırım hizmetleri ve faaliyetleri ile yan hizmetlerini, bu raporda bahsi geçen şirketlere, muhtelif zamanlarda, sunmayı teklif edebilir veya sunabilir. Muhtelif zamanlarda, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin, ortaklarını, iştiraklerinin ve işbu kapsamdaki yöneticilerinin, yetkililerinin, çalışanlarının veya temsilcilerinin, doğrudan veya dolaylı olarak, raporda bahsi geçen işlemler, menkul kıymetler veya emtialar üzerinde pozisyonları bulunabilir veya farklı nedenlerle ilgi ve ilişkileri bulunabilir. Söz konusu çıkar çatışması durumlarında Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., internet sitesinde yer alan Çıkar Çatışması Politikası uyarınca hareket eder. Bu rapor, sadece gönderildiği kişilerin kullanımını içindir. Bu raporun tümü veya bir kısmı Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin yazılı izni olmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz veya üçüncü kişilere gösterilemez, ticari amaçla kullanılamaz.